

1. МӨНГӨ УГААХ ГЭЖ ЮУ ВЭ?

www.sankhuugiinbolovsrol.mn

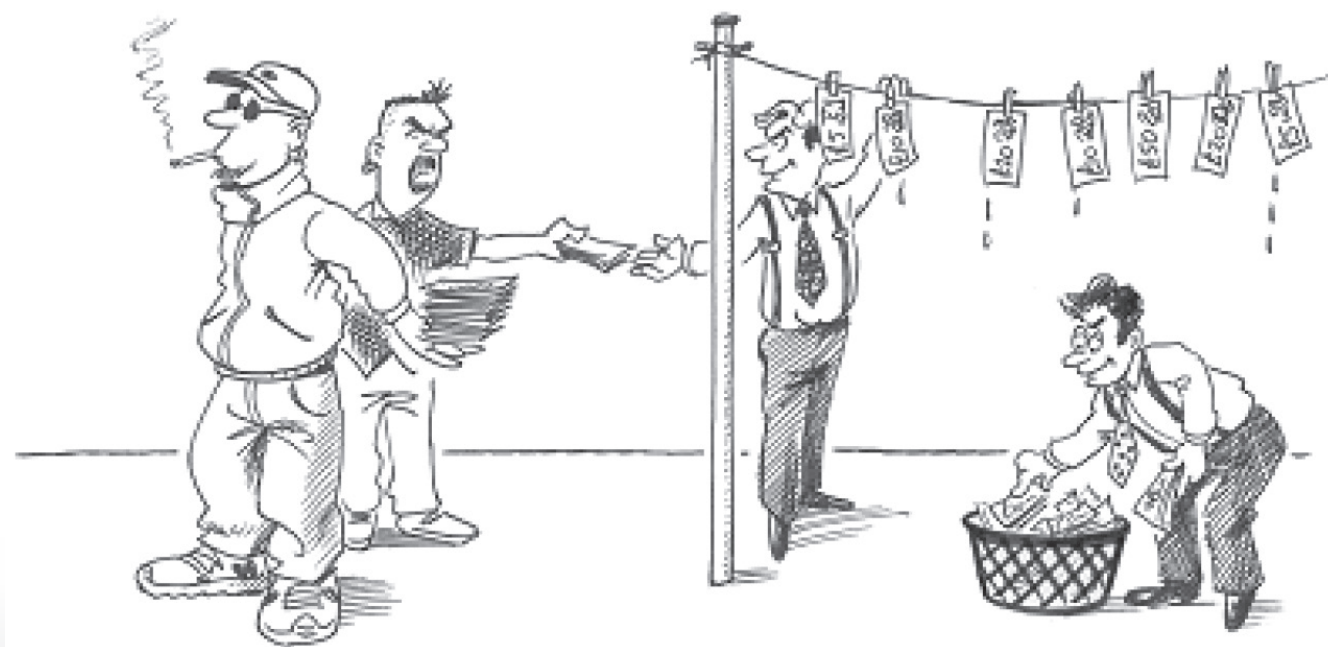
“Мөнгө угаах” гэсэн ойлголт Чикагогийн мафийн толгойлогч Аль Капонегийн үед өнгөрсөн зууны 20-иод онд анх бий болжээ. Тэр үед Америкт “хуурай” хууль буюу архины худалдааг хязгаарласан хууль үйлчилж байх үед Аль Капоне архи, хар тамхи, худалдаа, рэкетийн хууль бус үйлдлээсээ олсон мөнгөө өөрийн эзэмшлийн хувцас угаалгын газруудаас олсон ашиг мэтээр тайлан тооцоо гаргадаг байв. Үүнийг нь “L'expresse” сонины сэтгүүлчид анх олж мэдээд тэднийг “Хувцас биш мөнгө угааж байна” гэж бичсэнээр “мөнгө угаах” гэсэн нэр томъёо анх гарч ирсэн гэдэг. 1974 онд АНУ-ын Ерөнхийлөгч Ричард Никсоныг огцруулж байсан “Watergate”-ийн дуулианы үеэр энэ нэр дахин гарч ирснээр дэлхий нийтэд танил болж, олон улсын гэмт хэргийн болон санхүүгийн үйл ажиллагаанд

хэрэглэгдэх болжээ. Тэр үед Ричард Никсоныг дэмжих “Ерөнхийлөгчийг дахин сонгох хороо”-гоор дамжуулан нууц данс ашиглан хууль бус мөнгийг Мексик рүү гуйвуулж байсан нь тогтоогджээ. Ингээд дэлхийн улс орнууд мөнгө угаах нэр томъёог хэрэглэж байна.

Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэх гэмт хэрэг нь эдийн засаг, нийгмийн ихээхэн сөрөг үр дагавартай. Тухайлбал, их хэмжээний мөнгө гэнэт орж ирээд гэнэт гарах нь санхүүгийн системийн тогтвортой байдлыг алдагдуулах, цаашлаад хямралд ч хүргэж болзошгүй юм. Түүнчлэн, олон улсын тавцанд дотоодын банк, санхүүгийн байгууллагын нэр хүнд

алдагдах, тэдгээртэй харилцахаас татгалзах зэрэг хохирлыг дагуулдаг байна. Хууль бус мөнгө дотоодынх бол тус мөнгө нь хээл хахууль, авилгыг гааруулах, шударга өрсөлдөөнийг үгүй хийх, шударгаар бизнес эрхлэгчдийг зах зээлээс шахан гаргаж, монополь байдал бий болгох зэрэг олон сөрөг үр дагавартай.

2. МӨНГӨ УГААХ ГЭМТ ХЭРЭГ ГЭЖ ЮУ ВЭ?

Илт хууль бусаар олсон хөрөнгийг мэдсээр байж олж авсан, хувиргасан, шилжүүлсэн, эсхүл хууль ёсны байдалтай болгохын тулд эх үүсвэрийг нь халхавчилсан, нуун далдалсан, өмчлөх, эзэмших, ашиглах эрхийг шилжүүлсэн, бодит шинж чанар, хэлбэр, байршлыг нь өөрчилснийг мөнгө

угаах гэж Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулиар тогтоосон. Өөрөөр хэлбэл гэмт хэрэг үйлдэх замаар олсон мөнгө, хөрөнгөө цэвэршүүлж, хууль ёсны болгохыг хэлж байгаа юм.

Анх мөнгө угаах арга нь энгийн байсан бөгөөд гэмт хэрэгтэн Аль Капонегийн хууль бусаар олсон мөнгөө хууль ёсны болгох үүднээс Чикаго хотын хими цэвэрлэгээ, угаалгын газруудыг ашигладаг байсан учир ийм төрлийн хууль бус ажиллагааг “Мөнгө угаах” буюу “Money Laundering” гэж нэрлэх болсон гэдэг.

Мөнгө угаах гэмт хэрэг үйлдэж буй түгээмэл аргууд

- Хар зах зээл дээрх Колумбын песогийн арилжаа (Black market colombian peso exchange);
- Хадгаламжинд байршуулах;
- Хууль ёсны бизнест хөрөнгө оруулах;
- Гадаадын банкууд;
- Итгэлцэл дээр суурилсан банкны үйл ажиллагаа.

3. МӨНГӨ УГААХ ГЭМТ ХЭРГИЙН ҮЕ ШАТ

БОХИР АРГААР ОЛСОН МӨНГИЙГ ЦУГЛУУЛАХ

1. БАЙРШУУЛАХ ҮЕ ШАТ

НУУН ДАЛДЛАХ ҮЕ ШАТ

3. БУЦААН ТӨВЛӨРҮҮЛЭХ ҮЕ ШАТ

Хууль бусаар олсон мөнгөө санхүүгийн системрүү нэвтрүүлэх

Шилжүүлэг

Тансаг зэрэглэлийн хөрөнгө, санхүүгийн хөрөнгө оруулалт, худалдаа болон үйлдвэрлэлийн хөрөнгө оруулалтруу шилжүүлэх

Гарал үүслийг нь нуун далдлах зорилгоор офшор эргэлтэнд оруулах /Офшор банкууд/

1. Байршуулах үе шат: Хууль бусаар олсон мөнгөө байршуулах шаардлагатай байдаг. Тухайлбал, гэмт этгээд өөр хүний банкны дансанд хууль бусаар олсон мөнгөө анхаарал татахааргүй хэмжээтэйгээр таслан хийх, үнэт цаас, чек, хувьцаа худалдан авах, эсхүл байр, байшин худалдан авах замаар байршуулж болно;

2. Нуун далдлах үе шат: Гарал үүслийг нь нуун далдлах, хууль ёсны орлого мэт харагдуулах зорилгоор нэгэнт байршуулсан мөнгөө эргэлтэнд оруулдаг. Жишээ нь, худалдан авсан үнэт цаас, аяллын чекээ эргүүлэн зарах эсвэл гадаад худалдаа эрхэлж буй мэт харагдуулах зорилгоор мөнгө угаахтай тэмцэх хяналтын механизм бүрдээгүй орнууд руу шилжүүлэх гэх мэт аргыг хэрэглэдэг;

3. Буцаан төвлөрүүлэх үе шат: Нэгэнт гарал үүслийг нь тогтооход бэрх болсон эсхүл хууль ёсны мэт харагдах болсон мөнгөө эргүүлэн өөрийн нэр дээр төвлөрүүлдэг аж.

4. ТЕРРОРИЗМЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ГЭЖ ЮУ ВЭ?

www.sankhuuginbolovsrol.mn

Террорист байгууллага, террорист хүн, эсхүл террорист үйл ажиллагаанд зарцуулагдахыг мэдсээр байж шууд, эсхүл шууд бусаар эд хөрөнгө хуримтлуулсан, шилжүүлсэн, зарцуулсныг “терроризмыг санхүүжүүлэх” гэж Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулиар тогтоосон.

Терроризмыг ямар эх сурвалжаас санхүүжүүлдэг вэ?

- Онц их хэмжээний эд хөрөнгө хулгайлах
- Хар тамхи, зэвсгийн наймааны хууль бус эргэлт
- Хууль бус цагаачлал болон хүн худалдаалах
- Барьцааны төлбөр гаргуулж авах зорилгоор хүн хулгайлах
- Далайлган сүрдүүлэх үйл ажиллагаа явуулах
- Хууль ёсны болон хууль бус орлогоос хандив тусламж өгөх (хувь хүн, тусгай алба, хүмүүнлэгийн байгууллага)

Мөнгө угаах гэмт хэрэг болон терроризмыг санхүүжүүлэх гэмт хэргийн ялгаа

Мөнгө угаах гэмт хэрэг	Терроризмыг санхүүжүүлэх гэмт хэрэг
Хууль бус орлогыг хууль ёсны юм шиг харагдуулахыг зорьдог.	Хууль ёсны болон хууль бус орлогыг террорист үйл ажиллагаанд зарцуулахыг хэлдэг.

Мөнгө угаах гэмт хэргийн арга хэлбэр нь терроризмыг санхүүжүүлэхтэй ижил төстэй явагддаг тул энэ хоёр гэмт хэргийг нягт холбодог. Гэвч агуулгын хувьд энэ хоёр нь тусдаа явагддаг. Тухайлбал, мөнгө угаах нь хууль бус орлогыг хууль ёсны мэт харуулахыг зорьдог байхад терроризмыг санхүүжүүлэх нь хууль ёсны орлогоор ч бас санхүүжиж болдог.

5. МӨНГӨ УГААХ ГЭМТ ХЭРГИЙН ТАЛААР БИД ЯАГААД МЭДЭХ ЁСТОЙ ВЭ?

www.sankhuuginbolovsrol.mn

Мөнгө угаах нь эдийн засаг, нийгмийн ихээхэн сөрөг үр дагавартай. Хууль бус мөнгө гаднаас орж ирсэн бол зорилгодоо хүрээд гэнэт орж ирсэн шигээ гэнэт буцаад гарна. Их хэмжээний мөнгө гэнэт орж ирээд гэнэт гарах нь санхүүгийн системийн тогтвортой байдлыг алдагдуулаад зогсохгүй хямралд ч хүргэж болох юм. Үүний зэрэгцээ олон улсын тавцанд дотоодын банк, санхүүгийн байгууллагуудын нэр хүнд унах, банк, санхүүгийн байгууллагаар дамжин хийгдэж

байгаа гадаад гүйлгээг саатуулан шалгах, тэдгээртэй харилцахаас татгалзах хүртэлх арга хэмжээг гадны орнууд авч болох юм.

Хууль бус мөнгө дотоодынх бол энэ нь хээл хахууль, авлигыг гааруулах, шударга өрсөлдөөнийг үгүй хийх, шударгаар бизнес эрхлэгчдийг зах зээлээс шахаж монополь байдал бий болгох зэрэг олон сөрөг үр дагавартай. Мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тогтолцоо сул хөгжсөн орнуудыг мөнгө угаагчид ашиглах эрсдэл өндөр байдаг.

Мөнгө угаах гэмт хэргийн нийгмийн хор аюул

▶ Үлэмж хэмжээний эд хөрөнгө эдийн засгийн үндэслэлгүй улс дамнан шилжих нь зарим улс орон, тэр ч бүү хэл бүс нутгийн санхүү, эдийн засаг, нийгэм, улс төрийн нөхцөл байдалд асар их хор уршигтай.

▶ Хууль ёсны эргэлтэнд орж угагдсан мөнгө зохион байгуулалттай гэмт хэрэг, авлига, терроризмын санхүүгийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх үржил шимтэй хөрс нь болдог.

▶ Шударга, чөлөөт өрсөлдөөний зарчим алдагддаг.

▶ Санхүүгийн байгууллагын хүчин чадлыг доройтуулдаг.

▶ Улсын төсөвт орох орлого буурч, татвараа шударгаар төлөгч иргэдийг хохироодог.

6. МӨНГӨ УГААХ ГЭМТ ХЭРГИЙН ТАЛААРХ ЖИШЭЭ

Монгол Улсад гарч буй мөнгө угаах гэмт хэргийн талаар зарим гүйцэтгэх ажилтан, мөрдөн байцаагч нартай ярилцлага хийх аргаар судлахад, энэ төрлийн гэмт хэрэг нь дараах аргаар үйлдэгдэж байна гэж үзэж байна:

- Гэмт хэргийн замаар олсон орлогоо гадаадын банкн дахь дансанд шилжүүлэх, ингэхдээ гэмт хэрэгтүүд өөрсдийн гэр бүл, эцэг, эх, ах дүү, хамаатан садан, ойр дотныхоо хүний нэр дээрх дансанд гуйвуулах
- Гадаадын иргэд “бохир” мөнгөө Монголд оруулж ирэхдээ уул уурхайн салбарт хөрөнгө оруулалт хийх халхавчаар оруулж ирэн, буцааж гаргах
- Үнэт металл худалдан авч, хууль бусаар Монгол Улсын хилээр гарган, олсон хууль бус орлогоо буцаан оруулж ирж, эргэлтэнд оруулах
- Төрийн зарим албан хаагчид албан тушаалын байдлаа урвуулан ашиглан, хээл хахуулийн журмаар олсон хууль бус орлогоо гадаад, дотоодын банкны тогтолцоогоор дамжуулан хууль ёсны мэт болгохыг оролдох
- Төрийн өмчид компаний удирдлагад ажиллаж байсан зарим хүмүүс албан тушаалын байдлаа урвуулан ашиглах, хуурамч гэрээ байгуулан, хөрөнгө мөнгийг гадаадын хэд хэдэн улс руу гарган, буцааж оруулж ирэх гэх мэт.

7. МӨНГӨ УГААХ ГЭМТ ХЭРГИЙН ТАЛААР ҮНДЭСНИЙ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ

www.sankhuugiinbolovsrol.mn

1. Монгол Улс 2003 онд “Терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх олон улсын конвенц”-д нэгдэн орж, 2004 онд мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэх үйл ажиллагаатай тэмцэх, тэдгээрээс урьдчилан сэргийлэх олон улсын бодлогыг тодорхойлдог Олон улсын санхүүгийн арга хэмжээ авах бүлэг (Financial Action Task Force буюу ФАТФ)-ийн салбар байгууллага болох Ази, Номхон далайн бүс нутгийн мөнгө угаахтай тэмцэх байгууллага (APG)-д элсэн орсноор мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх олон улсын стандартыг мөрдөж ажиллах үүрэг хүлээх болсон.

Монгол Улсад анх 2006 оны 7 дугаар сард “Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хууль” батлагдсан бөгөөд энэхүү хууль нь 2013 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн шинэчилсэн найруулгаар хэрэгжиж байна. Тус хуулийн 16 дугаар зүйлийн дагуу мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх чиг үүрэг бүхий *Санхүүгийн мэдээллийн алба (СМА)* Монголбанкны дэргэд байгуулагдан үйл ажиллагаа явуулж байна.

2. Монгол улсын Эрүүгийн хуулийн тусгай ангийн 1661 дүгээр зүйлийг 2014 оны 1 дүгээр сарын 16-ны өдөр дараах байдлаар өөрчлөн найруулсан:

166¹ дүгээр зүйл. Мөнгө угаах

166¹.1. Гэмт хэргийн улмаас олсон хөрөнгө, мөнгө, орлого гэдгийг мэдсээр байж түүнийг авсан, эзэмшсэн, ашигласан, эсхүл түүний хууль бус эх үүсвэрийг нь нуух, далдлах, гэмт хэрэг үйлдэхэд оролцсон аливаа этгээдэд хуулийн хариуцлагаас зайлсхийхэд туслах зорилгоор өөрчилсөн, шилжүүлсэн, эсхүл түүний бодит шинж чанар, эх үүсвэр, байршил, захиран зарцуулах арга, эзэмшигч, эсхүл эд хөрөнгийн эрхийг нуусан, далдалсан бол хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг тавиас нэг зуу дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл нэг сараас зургаан сар хүртэл хугацаагаар баривчлах, эсхүл таван жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

166¹.2. Энэ гэмт хэргийн улмаас онц их хэмжээний хохирол учирсан, эсхүл албан тушаалтан албаны чиг үүрэг, бүрэн эрх, нөлөөг урвуулан ашиглаж үйлдсэн, эсхүл зохион байгуулалттай бүлэг, гэмт бүлэглэл үйлдсэн бол хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг гурван зуугаас таван зуу дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл таван жилээс

арван хоёр жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

166¹.3. Энэ гэмт хэргийг хуулийн этгээд үйлдсэн бол тодорхой төрлийн үйл ажиллагаа явуулах эрхийг хасаж, хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг гурван зуугаас таван зуу дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох ял шийтгэнэ гэж тусгасан байна.

3. Монголбанкны ерөнхийлөгчийн 2015.12.25-ны өдрийн А-207 дугаар тушаалаар батлагдсан “Банкны мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх үйл ажиллагаанд газар дээрх хяналт, шалгалт хийх журам”, “Банкны мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх үйл ажиллагаанд зайнаас хяналт, шалгалт хийх журам”, Монголбанкны ерөнхийлөгч, Санхүүгийн зохицуулах хорооны даргын 2011.03.18-ны өдрийн 156/45 дугаар тушаалаар батлагдсан “Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх чиглэлээр банкнаас бусад мэдээлэл үүрэгтэй этгээдэд хяналт шалгалт хийх журам”, 2016.06.30-ны өдрийн А162/195

дугаар тушаалаар батлагдсан “Мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны журам” зэрэг эрх зүйн актаар Монгол

Улсад мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг зохион байгуулах харилцааг зохицуулдаг.

Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлж байгаад хяналт тавих байгууллага

№	Санхүүгийн зохицуулах хороо, Санхүүгийн мэдээллийн албатай хамтран	Монголбанк
1	Банк бус санхүүгийн байгууллага (ББСБ)	БАНК
2	Даатгагч болон даатгалын мэргэжлийн оролцогч	
3	Хөрөнгө оруулалтын сан (ХОС)	
4	Үнэт цаасны зах зээлд оролцогч мэргэжлийн байгууллага	
5	Хадгаламж, зээлийн хоршоо (ХЗХ)	
6	Үл хөдлөх эд хөрөнгө зуучлалын байгууллага	
7	Наториатч	

8. САНХҮҮГИЙН МЭДЭЭЛЛИЙН АЛБА /СМА/ ГЭЖ ЮУ ВЭ?

www.sankhuuginbolovsrol.mn

Энэ хуулийн 16 дугаар зүйлийн дагуу мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх чиг үүрэг бүхий Санхүүгийн мэдээллийн алба (СМА) Монголбанкны дэргэд байгуулагдан үйл ажиллагаа явуулж байна.

Санхүүгийн мэдээллийн алба нь:

1. Мэдээллийг хүлээн авах, мэдээллийн сан бүрдүүлэх, дүн шинжилгээ хийх;
2. Төрийн эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэн шалгуулах, эргэж мэдээлэх;
3. Сэжигтэй гүйлгээг илрүүлэх, хянах аргачлал боловсруулж мэдээлэх үүрэгтэй этгээдэд мэдээлэх, хэрэгжилтийг зохион байгуулах;
4. Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хууль тогтоомжийн биелэлтийг хянан шалгаж, илэрсэн зөрчил дутагдлыг арилгуулах талаар арга хэмжээ авч ажиллах;
5. Гадаад, дотоодын болон олон улсын байгууллагуудтай хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах чиг үүрэгтэй байгууллага юм.

Мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх хууль нь банк, банк бус санхүүгийн байгууллага, даатгагч болон даатгалын мэргэжлийн оролцогч, үнэт цаасны зах зээлд оролцогч мэргэжлийн байгууллага, хадгаламж зээлийн хоршоо, үл хөдлөх хөрөнгө зуучлалын байгууллага нотариатч гээд маш өргөн хүрээг хамарсан хууль юм. Дээрх хуулийн этгээдүүд нь хуулийн дагуу мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй холбоотой гэж үзсэн болон 20 сая төгрөг түүнтэй тэнцэх хэмжээний гадаад валют/ буюу түүнээс дээш үнийн дүнтэй бэлэн мөнгө, гадаад төлбөр тооцооны гүйлгээний талаар СМА-д мэдэгдэх үүрэгтэй.

Монгол Улс мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх сайн тогтолцоо, сайтар бэхэжсэн Санхүүгийн мэдээллийн албатай байснаар гэмт этгээдүүд манай санхүүгийн байгууллагуудын нэр хүндийг олон улсын тавцанд унагахаас урьдчилан сэргийлж, шударгаар бизнес эрхлэгчдийг хамгаалж чадах болно.

9. МӨНГӨ УГААХ ГЭМТ ХЭРГИЙН ОЛОН УЛСЫН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ

НҮБ-ын конвенц, тогтоол:

- Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хууль бус эргэлтийн эсрэг нэгдсэн үндэстний байгууллагын конвенц- 1988 он;
- “Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх болон Үй олноор хөнөөх зэвсэг дэлгэрүүлэхтэй тэмцэх Олон улсын стандарт-ФАФТ-ын зөвлөмж 2012 он;
- Терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх конвенц-1999 он;
- Үндэстэн дамнасан зохион байгуулалттай гэмт хэрэгтэй тэмцэх Палермогийн конвенц- 2000 он;
- НҮБ-ын Аюулгүйн зөвлөлийн 1267, 1373 дугаар тогтоол. “Террорист этгээдийн жагсаалтад оруулах, жагсаалтад орсон этгээдийн хөрөнгийн хөдөлгөөнийг зогсоох, хянах” журам.

Эдгээр тогтоол нь террорист байгууллага, этгээдийн хөрөнгийг хураах, тэдгээрийн нэр дээр хийгдэх гүйлгээг түдгэлзүүлэх гэх мэт арга хэмжээ авахыг НҮБ-ын гишүүн орнуудад үүрэг болгосон. Манай улс эдгээр конвенц, тогтоолд нэгдэн орсон бөгөөд олон улсын өмнө мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх үүрэг хүлээж байгаа юм.